

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI KLASİK TÜRK EDEBİYATI SEMPOZYUMU

Sempozyum Tarihi
10 - 11 - 12 Mayıs 2012

**Prof. Dr. Mehmed ÇAVUŞOĞLU
ANISINA**

YER:
Ordu Üniversitesi
Fen - Edebiyat Fakültesi
Cumhuriyet Yerleşkesi, 38100 Ordu

İLETİŞİM:
Tel: 0452 234 50 10 (16450)
<http://tdsempozyum12@orduniv.edu.tr>

KURULLAR

SEMPOZYUM ONURSAL BAŞKANI

Prof. Dr. Tark YARILGAÇ (Ordu Üniversitesi Rektörü)

ONUR KURULU

Prof. Dr. Mustafa İSEN (Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri)
Orhan DÜZGÜN (Ordu Valisi)
Prof. Dr. Bahaeddin YEDİYILDIZ (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı)
Prof. Dr. Filiz KILIÇ (Nevşehir Üniversitesi Rektörü)
Prof. Dr. Ali Fuat BİLKAN (Yunus Emre Vakfı Başkanı)

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Tark YARILGAÇ (Ordu Üniversitesi Rektörü)
Prof. Dr. Ahmet Ali BAYHAN (ODÜ Fen-Edebiyat Fak. Dekanı)
Prof. Dr. Cemil YAPAR (Ordu Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Salih OKUMUŞ (Ordu Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Muhammet KUZUBAŐ (Ordu Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Nuh DOĞAN (Ordu Üniversitesi)

SEMPOZYUM KOORDİNATÖRÜ

Yrd. Doç. Dr. Muhammet KUZUBAŐ (Ordu Üniversitesi)

BİLİM VE DANIŐMA KURULU

Prof. Dr. Namık AÇIKGÖZ, Muğla Üniv.
Prof. Dr. Melin AKAR, Giresun Üniv.
Prof. Dr. Metin AKKUŐ, Atatürk Üniv.
Prof. Dr. İ. Hakkı AKSOYAK, Gazi Üniv.
Prof. Dr. Walter ANDREWS, University of Washington
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN, Cumhuriyet Üniv.
Prof. Dr. YaŐar AYDEMİR, Gazi Üniv.
Prof. Dr. Hatice AYNUR, İstanbul Şehir Üniv.
Prof. Dr. Azmi BİLGİN, İstanbul Üniv.
Prof. Dr. Adem CEYHAN, Celal Bayar Üniv.
Prof. Dr. Ömür CEYLAN, Kültür Üniv.
Prof. Dr. Menderes COŐKUN, Süleyman Demirel Üniv.
Prof. Dr. Çetin DERDİYOK, Çukurova Üniv.
Prof. Dr. Muhammed Nur DOĞAN, İstanbul Üniv.
Prof. Dr. Muhittin ELİAÇIK, Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan ERDOĞAN, Celal Bayar Üniv..
Prof. Dr. Kerima FİLAN, Int. University of Sarajevo
Prof. Dr. İlhan GENÇ, Ege Üniv.
Prof. Dr. M. Muhsin KALKIŐIM, KTÜ.
Prof. Dr. Mahmut KAPLAN, Fatih Üniv.
Prof. Dr. Turgut KARABEY, Erzincan Üniv.
Prof. Dr. Hasan KAVRUK, İnönü Üniv.
Prof. Dr. Atabey KILIÇ, Erciyes Üniv.
Prof. Dr. M. Fatih KÖKSAL, Ahi Evran Üniv.
Prof. Dr. Ahmet MERMER, Gazi Üniv.
Prof. Dr. İrfan MORINA, Piriştine Üniv.
Prof. Dr. Fehim NAMETAK, Int. University of Sarajevo
Prof. Dr. Ömer OKUMUŞ, Qafqaz Üniv..
Prof. Dr. Cihan OKUYUCU, Yıldız Teknik Üniv.
Prof. Dr. Orhan Kemal TAVUKÇU, Rize Üniv.
Prof. Dr. Zehra TOSKA, Boğaziçi Üniv.
Prof. Dr. Ahmet SEVGİ, Selçuk Üniv.
Prof. Dr. A. Atilla ŞENTÜRK, İstanbul Üniv.
Prof. Dr. Kemal YAVUZ, İstanbul Üniv.
Prof. Dr. Ermine YENİTERZİ, İstanbul Medeniyet Üniv.
Doç. Dr. Üzeyir ASLAN, Marmara Üniv.
Doç. Dr. Ziya AVŐAR, Bozok Üniv..
Doç. Dr. Ksenija AYKUT, Belgrad Üniv.
Doç. Dr. Yavuz BAYRAM, Ondokuz Mayıs Üniv.
Doç. Dr. Hasan Ali ESİR, Rize Üniv.
Doç. Dr. Hüseyin GÜFTA, Mustafa Kemal Üniv.
Doç. Dr. Mehmet KIRBIYIK, Selçuk Üniv.i
Doç. Dr. Ömer ZÜLFE, Marmara Üniv.
Doç. Dr. Hakan TAŐ, Marmara Üniv.
Dr. Mehmet KALPAKLI, Bilkent Üniv.

Sekreteryas

Arş. Gör. Muhammet ÖZDEMİR
Arş. Gör. Hamide EFİL
Arş. Gör. Zehra ERGEÇ

İÇİNDEKİLER

1. CİLT

Açılış Konuşmaları

Prof. Dr. Tarık Yarılgaç (Ordu Üniversitesi Rektörü)

Orhan Düzgün (Ordu Valisi)

Prof. A. Atilla Şentürk (İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Dr. Mehmet Kalpaklı (Bilkent Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Dr. Ali Çavuşoğlu (Çavuşoğlu Ailesi Adına)

Divanlar Arasında Mehmed Çavuşoğlu

25-36

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Tuncer

Mehmed Çavuşoğlu ve Metin Şerhi Üzerine Düşünceler

37-40

Prof. Dr. Ahmet Mermer

Mehmed Çavuşoğlu Danışmanlığında Hazırlanan Tezler

41-64

Ayşe Parlakkılıç

Mehmed Çavuşoğlu'nun Şiirleri Üzerine Bir İnceleme

65-74

Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuş - Arş. Gör. Dilara Karakaş Koç

Mehmed Çavuşoğlu'nun Şiirlerinde Şekil Özellikleri

75-87

Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuş - Zabit Yön

Mehmed Çavuşoğlu'nun Şiirlerinde Aşk

88-97

Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuş - Duygu Güner

Mehmed Çavuşoğlu'nun Yegâne Hikâyesi: Gürgen

98-108

Yrd. Doç. Dr. Salih Okumuş - Yavuz Selim Uğurlu

Zihni'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisi

109-125

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Doğan

Mevlid Üzerine Bir İnceleme: Mevlid ve Yeniden Doğuş

126-134

Yrd. Doç. Dr. Ahmet İçli

Kudsî Divânı Üzerine

135-148

Ahmet Kılıç

Klâsik Belâgat Geleneğinin Son Örneği: Def'ül's-Mesâlib Fiedebi's-Şâir ve'l-Kâtib

149-164

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Tanyıldız

Hevâî'nin Nâbî'nin Gazellerine Yazdığı Tehziller	165-182
Prof. Dr. Ali Fuat Bilkan	
Ahmed-î Dâî'nin Poetikası	183-202
Arş. Gör. Alper Günaydın	
Osman Şâkir'in Türkçe-Farsça Manzum Lugatı: Nazm-ı Dil-ârâ	203-215
Prof. Dr. Atabey Kılıç	
Latîfî ve Sâlim Tezkirelerinde "Ben" Eleştirisi	216-227
Ayşe Sağlam	
İsmail Hikmet'in "Azerbaycan Edebiyatı Tarihi" Kitabında Klasikler	228-239
Prof. Dr. Bedirhan Ahmedov	
Divan Şiirinden Günümüze Terzilerin Piri İdris Nebi	240-258
Bedriye Aktaş	
Rumelili Şairler Zincirinin Tanınmayan Halkası Edirneli Bâlî Çelebi	259-274
Dr. Betül Sinan Nizamî	
Kutadgu Bilig'in Devlet Yönetimi Açısından İncelenmesi	275-284
Yrd. Doç. Dr. Burhan Kaçar	
Nazım'ın Arnavutça Divanı'nda Yer Alan Türkçe-Arnavutça Mümlemmler	285-298
Dr. Bünyamin Çağlayan	
Klasik Türk Şiirinde Buhûr-Ölüm İlişkisi	299-306
Duygu Dalbudak	
Kıbrıslı Şair Handî'nin Gazellerinde İrfani Sırların Poetik İfade İncelikleri	307-327
Doç. Dr. Ebulfez Ezimli	
Bâkî'de Hiciv	328-335
Eda Tok	
"Şerh-i Sübha-yı Sıbyân"ı Sözlük Bilimi Açısından Değerlendirme	336-341
Elif Karasioğlu-Doğaner	
Sanat/Zanaat ve Sanatçı/Zanaatçı Kavramlarının Işığında Osmanlı Divan Edebiyatında Şiir ve Şair Kavramlarını Yeniden Düşünmek	342-347
Emine Tuğcu	
Klasik Türk Şiirinde Hz. Yusuf'un Pazarda Satılmasının İzleri	348-358
Prof. Dr. Emine Yeniterzi	

MEHMED ÇAVUŞOĞLU'NUN YEGÂNE HİKÂYESİ: GÜRGEN

Yrd. Doç. Dr. Salih OKUMUŞ*
Yavuz Selim UĞURLU**

Özet

Profesör Doktor Mehmed Çavuşoğlu, edebiyatçılığı ve bilimadamlığıyla tanınır. Çavuşoğlu'nun hikâyeciliği ise pek bilinmeyen bir yönüdür. "Gürgen" adını verdiği hikâyesi, onun yegâne hikâyesidir. Profesör Doktor Durali Yılmaz, Çavuşoğlu'nun ebediyete intikalinden sonra "Gürgen" hikâyesinin bir nevi devamı olan "Gürgen-2" adlı hikâyeyi yazar. Gerek şekil gerekse muhtevâ bakımından iki hikâye arasında belirli benzerlikler bulunmaktadır. Her iki hikâye de anı-hikâye niteliğindedir. Hikâyelerin, daha çok çocukluk anılarının gürgen hâtırası etrafında anlatılması şeklinde ortaya çıktığı görülür.

Anahtar Kelimeler: Gürgen, Anaç Köyü, Efsane, Hâtıra, Çocukluk..

1. Giriş:

Mehmed Çavuşoğlu Ordu'nun yetiştirdiği değerli edebiyatçılarımızdandır. Edebiyat tarihi alanında yaptığı çalışmalarla Eski Türk Edebiyatımızın gerçek değerini ortaya koyar. Üniversite hocalığı sırasında verdiği derslerle Eski Türk Edebiyatımızı gençlere sevdirmesi onun hususiyetlerinin başında gelir.

Edebiyat Tarihçisi, Şair Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu 15 Ocak 1936 yılında Ordu İli- Perşembe İlçesi Saray Köyünde doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinden 1962 yılında mezun oldu. Çalışkan, hayat dolu bir hoca olan Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu, çalışmalarının büyük kısmını İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde gerçekleştirdi. 11 Temmuz 1987 tarihinde, Balıkesir-İzmir yolunda geçirdiği bir trafik kazasında vefat etti. Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'nun birçok makale ve eserinin yanı sıra şiirleri de mühim yer tutar. Çoğu divan olmak üzere klasik edebiyatımızla ilgili eserler yayımlanmıştır. Makaleleri ile birlikte araştırma ve yayınlarının sayısı elliye yaklaşır. "Gürgen" adlı bir de hikâyesi vardır.

"Gürgen"¹ adını verdiği hikâyesi, Çavuşoğlu'nun yegâne hikâyesidir. Durali Yılmaz'ın, hikâyesinde anlattığına göre Çavuşoğlu, hikâyeyi yazmış ve Durali Yılmaz'a getirip "Bu hikâye senin, ister roman yap ister senaryo." der. Durali Yılmaz, bu hikâyeyi roman ya da senaryo yapamadığını belirtir. Yine aynı

* Ordu Üniversitesi, Fen-Ede. Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

**Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi.

¹ Bu çalışmada "Mehmed Çavuşoğlu, "Gürgen", Yedi İklim. C.9, Sayı: 65. s. 16-17-18. İstanbul, Ağustos 1995 tarihli nüshası esas alınmıştır.

hikâyede Durali Yılmaz'ın belirttiğine göre Çavuşoğlu'nun ebediyete intikalinden sonra ancak "Gürgen-2"² adlı hikâyeyi yazabilir.

Gerek şekil gerekse muhtevâ bakımından iki hikâye arasında belirli benzerlikler bulunmaktadır. Her iki hikâye de anı-hikâye niteliğindedir. Belirli bir olay örgüleri bulunmayan hikâyelerde manzara tasvirleri ve ruh tahlilleri göze çarpar. Her iki hikâyede de yazarlar herhangi bir bölümlenmeye gitmemiştir. Eser tek bölümden ibârettir. Hikâyeler "durum hikâyesi" tarzında oluşturulmuştur.

Anıların yoğun bir şekilde satırlar arasına serpiştirildiği her iki hikâyede de gerçeklikten ara ara kopuşlar görülür. Efsaneler ve çocuksu hayaller "gürgen" imgesi etrafında anlatılır. Her iki hikâyede de "gürgen" merkez konumundadır. Hikâyelerdeki tüm öğeler belli bir noktada "gürgen" imgesine bağlanır. Gürgen, herkesin yücelttiği bir varlıktır. Gürgen, ağaçların sultanıdır, büyüklüğüyle etrafına güven verir; kol kanat gerer. Efsaneler hep gürgen çevresinde gelişir. Gürgen, bünyesinde barındırdığı fizikötesi unsurlarıyla gizemlidir. Anlatıcı, çocukken oyunlarını, hayallerini, özlemlerini gürgene göre şekillendirir. Gürgen, onun için hem bir oyun arkadaşı hem de sığınacak bir yuvadır.

Gürgen, Çavuşoğlu için "ata"dır. Gürgen, onu koruyup kol kanat gerendir. O, her sabah uyandığında ilk önce gürgene bakar ve gürgenin varlığıyla mutlu olur, huzur bulur. Çavuşoğlu'nun, büyükbabası ve dedesi erken yaşlarda öldüklerinden o, daha çok anneanesi ve babaannesinden etkilenir. Özellikle anneanesinin onun için önemli bir yeri vardır. Ağa torunu olan anneanesi, torununu çok sever ve onun yetişmesinde önemli katkıları olur. Fedakâr anneanne, torununun bütün problemleriyle ilgilenir. Perşembe'de öğrenim gören torununun okulda yaşadığı bir probleme bile müdahale edecek kadar özverilidir.³

2. "Gürgen-1" Hikâyesinin Tahlili⁴:

Gürgen", Çavuşoğlu'nun yegâne hikâyesidir. Hikâyede, yoğun bir olaylar dizisi bulunmamaktadır. Hikâyedeki olayların, daha çok çocukluk anılarının gürgen hatırası etrafında anlatılması şeklinde ortaya çıktığı görülür. Hatıraların merkezinde çocukken oynanan oyunlar ve gençlik çağlarında gerçekleşen buruk olaylar yer alır.

Çavuşoğlu, hikâyesini dokuz paragrafta anlatır. Hikâyedeki kurgusal değişimler paragrafların değişimiyle hissedilir. Dokuz paragraftan oluşan hikâyenin ilk beş paragrafı, anlatıcı için mutlu kısım; kalan dört paragraf ise hayâl kırıklıkları ve kaybedişlerle dolu olan mutsuz kısım olarak isimlendirilebilir.

² Bu çalışmada " Durali Yılmaz. "Gürgen-2", Yedi İklim, C.9, Sayı: 65, s.19-20, İstanbul Ağustos 1995." nüshası esas alınmıştır.

³ Gürgenin nitelikleri ve Çavuşoğlu'nun anneanesiyle bağlatısını konu alan paragraflar, kardeşi Doktor Ali Çavuşoğlu'nun görüşlerinden de faydalanılarak kaleme alınmıştır.

⁴ Bu çalışmada Mehmed Çavuşoğlu'nun hikâyesi, "Gürgen-1"; Durali Yılmaz'ın hikâyesi ise "Gürgen-2" adı ile anılacaktır.

Bundan dolayı hikâye, bu çalışmada paragraflar halinde metinden örnekler verilerek tahlil edilecektir.

Hikâye, kişilerin fiziksel ve ruhsal özellikleri açısından değerlendirildiğinde asıl kişi olarak köyüyle bağlarını koparamamış bir çocuk ve devamında bir delikanlı okurun karşısına çıkar.Yardımcı kişiler olarak saf çocuk kahramanlar, efsaneler anlatan nineler, erken yaşlarda hayatlarını kaybetmiş ya da gurbette kalmış çocukluk arkadaşları okurun karşısına çıkar.

Hikâyedeki olayların geçtiği mekanlar ise Ordu İli Perşembe İlçesine bağlı Anaç, Saray, Bolatlı ve Ortatepe Köyleri, Ordu (İl Merkezi), İstanbul'dur. Mekan olarak gürgene ev sahipliği yapan Anaç Köyü önemlidir; çünkü hikayenin merkezinde bulunan gürgen, birçok kereler Anaç Köyünün tasvir edilmesi sûretiyle okuyucuya tanıtılmıştır. Diğer önemli bir mekan ise Çavuşoğlu'nun da köyü olan Saray Köyüdür; çünkü Çavuşoğlu o köyde yetişir ve o köyün kültürüyle yoğrulur.

Olayların meydana geldiği zaman olarak 1940'lı ve 1950'li yıllar okuyucunun karşısına çıkar. Bu yıllar, Çavuşoğlu'nun çocukluk ve gençlik yıllarıdır.⁵ Olayların meydana geldiği zaman ile anlatıcının olayları anlattığı zaman arasında fark vardır. Yazar, eserinde -di'li geçmiş zamanla birinci tekil şahıs ağzıyla anlatımını gerçekleştirir. Bu özelliğiyle eser , anı-hikaye kimliğiyle okuyucu karşısına çıkar.

Çavuşoğlu, metnin en uzun ve en kapsamlı olan birinci paragrafında gürgenin özelliklerini sıralar. Ona göre gürgen; çocukluk yıllarının en önemli nesnesi bir nevi hayatın anlamıdır. Yazar, hem kendisi hem de çevresindekiler için onun ne anlam ifade ettiğini tasvirlerle aktarır:

“Gün, ilkbahar ve yaz aylarında hep o gürgenin tepesinden batar, sonbahara doğru sola kayar, kış geçince eski yerini bulurdu. Etrafındaki ağaçlar olmasa bile o gene yüksekti. (...) Yirmi adam (bazıları kırk, bazıları yirmi beş derdi) el ele tutuşsa belini ancak sarabilirlermiş. O kadar yükselmiş ki, tepesine bir karga konsa görünmez, ölse sesi duyulmazmış.” (Gürgen-1, s.1)

Gürgen, efsanelerin kaynağı, herkesin yücelttiği bir varlıktır. Gürgen, tüm gizemleriyle keşfedilmeyi bekleyen ağaçların sultanıdır. Bir çocuğun gözüyle Çavuşoğlu, gürgenin barındırdığı fizikötesi unsurları çeşitli örnekler vererek aktarır:

“Beş altı yaşımın meselesiz çağlarında iken, yaramazlığımdan illallah diyen annem, beni bu gürgenin gün girmez dallarında oturan cinlere vereceğini söylerdi.” (Gürgen-1, s.1)

⁵ Gürgen-2 adlı hikayede Durali Yılmaz, 1952 yılında Çavuşoğlu'nun 16 yaşında olduğunu belirtir.

Metnin birinci paragrafının sonunda ikinci paragrafının tümünde Çavuşoğlu, gürgen imgesinden ayrılmadan çocukken oyunlarını, hayallerini, özlemlerini gürgene göre şekillendirdiğini anlatır. Gürgen, onun için hem bir oyun arkadaşı hem de sığınacak bir yuvadır:

“Amcamın oğluyla birlikte inekleri otlatırken o gürgene bakar türlü şeyler düşünürdük. Bizim köyün belalılarında birini, mesela Murad’ı mesela Deli Memedi vurup, tüfekler omuzumuzda yan asılı, gürgene kaçardık.” (Gürgen-1, s.2)

Gürgenin kendisi ve tüm insanlık için ne derece önemli olduğunu yazar, üçüncü ve dördüncü paragrafın tamamında anlatmaya çalışır. Kahramanın gürgenle arasında sıkı bir bağ vardır. O, bütün ömrümce artık bir daha bulamayacağım, hatta hayal edemeyeceğim bir aşk diye bu bağı tanımlar. Anlatıcı, gürgeniyle aralarına kimsenin girmesini istememektedir. O, gündüzleri, huzurunu bozacaklar, beni gürgenimi düşünmekten ayrı koyacaklar düşüncesiyle inek otlatmağa tek başına gider. Bu da bir çocuğun ne derece bir nesneye tutkuyla bağlanılabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Çavuşoğlu, çocukluk yıllarında hayatının merkezine oturttuğu gürgenine aslında hiç ulaşamadığını beşinci paragrafta anlatır. Bu paragrafla birlikte hikayenin birinci kısmı olarak nitelendirilebilecek mutlu kısım biter. Hikayenin sonuna kadar devam edecek hayâl kırıklıkları ve umutsuzluklara dolu kısım olan ikinci kısım başlar.

Metnin altıncı paragrafında Çavuşoğlu'nun, gürgenine ulaşmak bir yana daha da uzaklaşmış olduğunu ayrılıkların ayrılıkları getirmiş olduğunu bildirir. Gürgenden ayrı kalmanın nedeni öğrenim görmek amacıyla köyünden ayrılmasıdır. Bu ayrılıkla birlikte gürgenle arasındaki bağlar da kopmaya , hayat karamsar yönünü göstermeye başlar.

Çavuşoğlu, sılaya her dönüşünde kötü haberler almaya başlar. Her gelişinde ya bir arkadaşı ya da bir köylüsünün öldüğünü öğrenir. Bu durum Çavuşoğlu'nu yaralar. Çocukluk günlerinde olduğu gibi Çavuşoğlu'nun bu üzüntüler karşısında sığındığı yuva yine gürgen olur.

Eserin yedinci ve sekizinci paragrafları ise felaketlerin Çavuşoğlu'nun karşısına bir bir çıktığı paragraflardır. Her iki paragraf hikâyenin kaybedişlerle dolu olan mutsuz kısmı içerisinde değerlendirilebilir.

Yedinci paragrafta Çavuşoğlu, hayatında önemli bir yeri olan büyükannesini kaybedişini ve ardından duyduğu üzüntüyü aktarır. Lise öğrenimini bitirip köyüne döndüğü bir akşamüstü onun için tam bir hayal kırıklığı olur. Onu efsanelerle yetiştiren büyükannesinin öldüğü haberini alır. Hikâyenin bu kısmında Çavuşoğlu'nun yetiştiği mânevî ortam ve beslendiği kökleri görme imkanı elde edilir:

“Kara toprak nihayet bu yetmiş beşlik kadma davetnamesini kabul ettirebilmişti demek. Demek kimse bana Allah’tan yardım niyaz etliyemeyecek, Efendiniz’e yedi Yasin adayıp bana koruyucu melekler gönderilmesi için şefatte bulunmasını isteyemeyecekti. Demek yirmi yaşa kadar olan ömrünün asıl unsuru yoktu veya gerçek varlığa ermişti artık.” (Gürgen-1, s.3)

Çavuşoğlu, eserin sondan önceki paragrafı olan sekizinci paragrafta ise asıl felaketle karşılaştığını bildirir. Asıl felaket gürgenin yok oluşudur. Yazar, bu felaketi ve bu felaketle karşılaştığı anda hissettiklerini tüm ayrıntılarıyla okuyucularına aktarır:

“Ufuk kıpkızıl yanıyordu. Çukurluk bir volkan ağzı gibiydi. “Kızılılık orada son haddini almıştı. Gürgen yoktu. Bütün ağaçlar duruyordu fakat gürgen yoktu. Sanki bir makas, bir kurşun gibi geçmiş tepenin başı kıpkırmızı, olukluydu. Fakat gürgen yoktu. O zaman dayanamadım artık. Büyük annemle beraber çocukluğumu, hatıralarımı, masallarımı, yaşama gücümü kaybetmiş olduğumu anlamaktan gelen bir hüznün çöktü içime. Bütün bu kayıpların yerine getirilemez oluşunu idrak ediverdim birden. Çaresizlikten veya hüziinden, neden olduğunu bilmeden katıla katıla ağlamağa başladım.” (Gürgen-1, s.3,4)

Onun hayatının önemli bir kısmını dolduran gürgen yok olmuştur. Gürgenin yok oluşuyla, hayat onun için anlamsız hale gelir. Gürgenin yok oluşu onun hayatında hiçbir zaman dolduramayacağı bir boşluk oluşturur. Gürgenin yok olmasıyla, kahramanımız geçmişi de bir nevi mezara gömer. Hayat, artık onun için gürgeniyle mutlu yaşadığı hayat olma özelliğini kaybeder.

Hikâyenin sonunda Çavuşoğlu, köye pek sık gitmediğini, giderse de sisli havalarda gittiğini, hava berraksa Anaç tarafına hiç bakmadığını bildirir. Yazar, gürgenin hala orada dikili olduğunu sanır, daha doğrusu kendisini inandırmaya gayret eder. Bununla çocukluğunu ve hatıralarını yeniden kazanabilmeyi ve içindeki boşluğu doldurmayı amaçlar. Gürgenin hala dikili olduğuna her ne kadar kendisini inandırmaya çalışsa da gürgenle birlikte çocukluğu ve hatıraları kaybolur.

Çavuşoğlu'nun bir yetişkinin gözüyle çocukluk ve gençlik yıllarına ait anılarını anlattığı ve bu anıları yorumladığı görülmüştür. Anıların anlatımında ve yorumlanmasında başlarda olumlu bir hava oluşturan sanatçı, eserin sonunda bu olumlu havayı olumsuz bir tabloya çevirir. Bu özellik, esere bir çocuğun beklenmedik hüznünü katar.

Gürgen-1 hikâyesi , kahraman bakış açılı (ben) anlatıcı tarzıyla kaleme alınmıştır. Yazar, başkahramana hikayeyi anlatır. Sanatçı, bu sayede eserin başkahramanı hakkındaki tüm bilgilere vâkıf olma imkanına kavuşur yani başkahramanın öncesi ve sonrasını tüm hayat hikâyesini bilir. Bu özelliğiyle bu

hikayenin bir anı-hikaye olduğu görülür. Dili sâde ve anlaşılır olan hikâyede kelimelerin gerçek anlamlarıyla kullanıldığı görülür. Çavuşoğlu, hikâyesinde herhangi bir bölümlemeye gitmemiştir. Eserde herhangi bir bölümlemeye gidilmemiş olup eser tek bölümden ibârettir.

Hikâyenin anafikri olarak okuyucu, insanın köklerinden her ne olursa olsun kopmaması gerektiğini ve gerçekleşen kopuşların insanı üzebileceği düşüncesiyle karşılaşır. Çavuşoğlu, nun beslendiği köklerin görülmesi açısından önemli bir yere sahip olan eser, bu anafikriyle aslında günümüz insanının yetiştiği çevreye yabancılaşmasının ve ruhsal sıkıntılarının altında yatan gerçekleri de okuyuculara aktarır.

3.Gürgen-2 Hikayesinin Tahlihi:

Çavuşoğlu'nun "Bu hikaye senin, ister roman yap ister senaryo." isteği üzerine roman ya da senaryo yapamayıp Çavuşoğlu'nun ebediyete intikalinden sonra "Gürgen-2" adıyla başka bir hikâyeyi kaleme alan Durali Yılmaz⁶,bu eseriyle Çavuşoğlu'na ağıtsal bir cevap verir.

Gürgen-2 hikâyesinde de yoğun bir olaylar dizisi bulunmamaktadır. Hikayedeki olayların, daha çok iki arkadaşın (Durali Yılmaz ve M.Çavuşoğlu) anılarının "gürgen" hatırası etrafında anlatılması ve trafik kazası ardından yaşananların anlatılması şeklinde ortaya çıktığı görülür.

Hikâyeye, kişilerin fiziksel ve ruhsal özellikleri açısından bakıldığında asıl kişiler olarak çok değerli bir can dostunu kaybetmiş hüznü bir Üniversite Hocası ve kaybettiği, eski edebiyata meraklı bir bilim adamı olan kâdim dostu okuyucunun karşısına çıkar. Yardımcı kişiler olarak modern çağın insanları, elektronik gözleri olan çağın modern efsâne kahramanları, üniversite öğrencileri okurun karşısına çıkar.

Hikâyedeki olayların geçtiği mekânlar ise Gürgen-1 hikayesinde olduğu gibi Ordu İli Perşembe İlçesine bağlı Anaç, Saray, Bolatlı ve Ortatepe Köyleri, Ordu (İl Merkezi), İstanbul ayrıca TRT vericisinin olduğu tepe (Ordu İli Perşembe İlçesine bağlı köyler ve yerler), İstanbul' (Üniversite, Beyazıt)dur. Mekan olarak gürgene ev sahipliği yapan Anaç Köyü, Gürgen-1 hikâyesinde olduğu gibi bu hikâyede de önemlidir; çünkü hikayenin merkezinde bulunan gürgen, birçok kereler Anaç Köyünün tasvir edilmesi sûretiyle okuyucuya tanıtılmıştır.

⁶ Prof. Dr. Durali Yılmaz,1948 yılında Denizli'nin Acıpayam ilçesi Köke Köyü'nde doğdu. İlköğrenimini burada yaptı. Orta ve lise öğrenimini Burdur'da, yükseköğrenimi İstanbul'da tamamladı. Yeni Türk Edebiyatı sahasında doktora yaptı. Aynı sahadada doçent, 1993'te profesör oldu. Kendisinin inceleme, deneme, roman, çeviri, sadeleştirme, uyarlama, senaryo türlerinde birçok eseri mevcuttur.Ayrıca D.Yılmaz, Çavuşoğlu'nun kızkardeşinin eştir.

Gürgen-1'deki mekânlardan Anaç Köyü ve çevresindeki köyler artık eskisi gibi değildir. Gürgen de artık yerini modern çağın varlıklarına yerini bırakır. Devir iletişim devri olur ve çevre de değişir. Aşağıda verilen cümleler bu değişimi aktarır:

“Gürgenin neye dönüşmüş biliyor musun? TRT'in bölge istasyonuna. (...) Gürgenin yaprakları yansıtıcıların tellerine dönüşmüş; cinler, periler ise zamanı ve mekânı aşır geçen ses ve görüntü taşıyan dalgalara. Senin bir türlü ulaşamadığın gürgene ben ulaşıyorum ama gürgen yerine televizyon istasyonunu buluyorum.” (Gürgen-2, s.1)

Esere zaman olarak Durali Yılmaz'ın lise yıllarında Çavuşoğlu'yla anılarının geçtiği Çavuşoğlu'nun Lise yıllarını da kapsayan 1950'li yıllarıyla başladığı görülür. Ardından Çavuşoğlu'nun kaza geçirip âhirete intikal ettiği yıl olan 1987 ve devamında Durali Yılmaz'ın hikâyesinde geçen anılarının hatırasında tekrar belirlediği yıl olan 1994 zaman olarak okuyucunun karşısına çıkar.

Hikâye, Durali Yılmaz'ın M. Çavuşoğlu'nun ölümünün ardından duyduğu üzüntü ve karamsar tabloyla başlar. Durali Yılmaz, Çavuşoğlu'nun “Bu hikâye senin olsun, ister roman yap, ister senaryo.” isteği doğrultusunda yıllardır Çavuşoğlu'nun romanını yazmak istediğini ama bir türlü başaramadığını belirtir.

Durali Yılmaz, devrin değiştiğini hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını belirtir. Gürgen etrafında şekilenecek efsaneler âleminin kahramanları, yerini iletişim çağının kahramanlarına bırakır. Gürgen artık televizyon vericisi olmuştur. Gürgenin yaprakları televizyon yansıtıcılarının tellerine; cinler, periler ise zamanı ve mekânı aşır geçen ses ve görüntü taşıyan dalgalara dönüşmüştür.

Çavuşoğlu'nun ölümünün ardından yazar, üzüntüsünü tekrar dile getirerek onunla gerçekleştirdiği divan edebiyatı sohbetlerine yer verir. Çavuşoğlu'nun her ne kadar mesleğinin şâirliğinin önüne geçtiğini düşünse de onun şiir yazmaktan vazgeçmediğini bildirir. Yazara göre Çavuşoğlu bilimadamından öte bir şâirdir. Yazar, onunla beraber okuyup üzerinde kafa yordukları beyitlere yer verir. Özellikle Çavuşoğlu'nun ölüm haberini aldığı anda Çavuşoğlu'nun lise yıllarında kaleme aldığı beyiti⁷ hatırlar.

Hikâyenin sonunda ise yazar, içinde büyük bir hüznü olduğunu belirtir. Bu hüznün Çavuşoğlu'nun hikâyesini roman veya senaryoya dönüştürmesini engellediğini belirtir. Ağaçların sultanı gürgeni, erenlerin piri gürgenin evliyâsını ve dostu Çavuşoğlu'nu hatırlayarak Çavuşoğlu'nun en son yazdığı şiirin en son beyitine⁸ yer vererek hikâyeyi sonlandırır.

⁷ “Yollar ben sizlere koydum ömrümü / Gerekir sizlerde bulsa ölümü” (Gürgen-2,s.4)

⁸ “Ne gücen tali-i na-saza Nezihî de de küs / Yakışır mı bu elem meşreb-i riandanemize” (Gürgen-2,s.4)

Olayların meydana geldiği zaman ile anlatıcının olayları anlattığı zaman arasında fark vardır. Yazar, eserinde -di'li geçmiş zamanla birinci tekil şahıs ağzıyla anlatımını gerçekleştirir. Bu özelliğiyle eser Gürgen-1'de olduğu gibi bir anı-hikâye kimliğiyle okuyucu karşısına çıkar:

"Ama sen yoktun anlattıklarımın içinde, hiç yoktun; ne bir cümle, ne bir mısra geldi dilimin ucuna senden. Hâlbuki seni anlatıyordum, senin düşüncelerini döküyordum kelimelere. Üniversitenin yapmacıklı ve karanlık koridorlarında yürürken ve konuşurken senin romanı yazıyordum."(Gürgen-2, s.2)

Gürgen-2 hikâyesi , Gürgen-1 hikâyesi gibi kahraman bakış açılı (ben) anlatıcı tarzıyla kaleme alınmıştır. Yazar, başkahramana hikâyeyi anlatır. Sanatçı, bu sayede eserin başkahramanı hakkındaki tüm bilgilere vâkıf olma imkanına kavuşur yani başkahramanın öncesi ve sonrasını tüm hayat hikâyesini bilir. Bu özelliğiyle bu hikâyenin Gürgen-1 gibi bir anı-hikâye olduğu görülür.

Dili sade ve anlaşılır olan hikâyede kelimelerin gerçek anlamlarıyla kullanıldığı görülür. Gürgen-2 hikâyesi, Gürgen-1 hikâyesi gibi yalın, açık bir üsluba sahiptir. Eserde herhangi bir bölümlemeye gidilmemiş olup eser tek bölümden ibârettir.

Hikâyenin anafikri olarak okurun karşısına bir dostu kaybetmenin insanı derinden sarstığı ve artık günümüzde insanoğlunun saflığını kaybedip monotonlaştığı çıkar. Bir ağıt niteliğinde kaleme alınan hikâye Gürgen-1'de olduğu gibi Çavuşoğlu'nun yetiştiği ortamın özelliklerini aktarır. Çavuşoğlu'nun bilimadamlığı yanında şiire meraklı bir Türk aydını olduğu da bu hikâye aracılığıyla görülür.

4-Hikâyelerin Karşılaştırılması:

Gerek şekil gerekse muhtevâ bakımından iki hikâye arasında belirli benzerlikler bulunmaktadır. Her iki hikâye de anı-hikâye niteliğindedir. İki hikâye de barındırdığı özellikler itibarıyla M. Çavuşoğlu ve özellikle onun yetiştiği ortam ve beslendiği kökleri göstermesi bakımından önemlidir.

Gerek Gürgen-1 gerekse Gürgen-2 hikâyesi, olayların ön planda olmadığı; ruh tahlilleri , mekan ve eşya tasvirlerinin yoğun olduğu eserlerdir. Bu özellikleriyle her iki hikâye de durum hikâyesi tarzında kaleme alınmıştır. Gürgen-1'de zaman olarak karşınıza 1940-1960 yılları, Gürgen-2'de ise 1950'li yıllar ile 1987 ve 1994 tarihleri okuyucunun karşısına çıkar. Hikâyelerde zaman unsurunda geçmişe ara ara dönüşler vardır. Anlatıcı, geri dönüş tekniğini kullanarak okuyuculara anılarını anlatır.

Her iki hikâyede de anlatıcı olarak kahraman bakış açılı (ben) anlatıcısı okuyucunun karşısına çıkar. Gürgen-1'de anlatıcı, kahramanın kendisi yani Çavuşoğlu'dur. Gürgen-2'de anlatıcı olarak karşımıza Çavuşoğlu'nun dostu ve aynı zamanda kız kardeşinin eşi Durali Yılmaz çıkar.

Her iki hikâyenin sayfa sayısı 4 olup hikâyeler tek bölümden oluşmaktadır. Hikâyelerin yazarları olarak karşımıza biri Eski Türk Edebiyatı diğeri Yeni Türk Edebiyatı alanında uzmanlaşmış üniversite hocaları olan Çavuşoğlu ve Yılmaz çıkmaktadır. Yazarlarının bu özellikleri sebebiyle her iki hikâyede de belli bir kültürel ve bilimsel birikim dikkat çeker.

Gürgen-1 ve Gürgen-2'de tema olarak karşımıza “özlem” duygusu çıkmaktadır. Her iki hikâyede de geçmiş güzel günlere özlem vardır. “Geçmişleyle bağları kopan bir insanın dramı”, Gürgen-1 hikâyesinin konusudur. Gürgen-2'de ise “Bir dostu kaybetmenin çok acı olduğu gerçeği” görülür.

“İnsanın köklerinden her ne olursa olsun kopmaması gerektiği ve gerçekleşen kopuşların insanı üzebileceği” anafikri Gürgen-1'de okuyucuya aktarılmaya çalışılır. Gürgen-2'nin anafikri ise “Bir dostu kaybetmenin insanı derinden sarstığı ve artık günümüzde insanoğlunun saflığını kaybedip monotonlaştığı”dır.

Hikâyelerin karşılaştırılması ile ilgili yukarıda anlatılanlar aşağıda tablolaştırılmıştır. Bu tabloyla her iki hikâyenin farklılık ve benzerliklerinin bir bütün hâlinde gösterilmesi amaçlanmıştır.

Hikâyelerin Karşılaştırılması ile İlgili Tablo:

	Gürgen-1	Gürgen-2
Yazar:	Profesör Doktor Mehmed Çavuşoğlu	Profesör Doktor Durali Yılmaz
Sayfa ve Bölüm Sayısı:	Sayfa Sayısı:4 Bölüm Sayısı:1	Sayfa Sayısı:4 Bölüm Sayısı:1
Olay Örgüsti:	Küçük bir çocuğun hayatının merkezine köyündeki gürgeni oturtması ve köyünden ve gürgeninden ayrılmasıyla birlikte hayatın onun için karamsar bir hâle gelmesi.	Gürgen-2 hikâyesinin yazılma serüveni, bir dostu kaybetmenin ardından duyulan üzüntü, hâtıraların zihinde yeniden canlanması ve devrin zamanla değişmesi.
Yer:	Ordu İli Perşembe İlçesine bağlı Anaç, Saray, Bolatlı ve Ortatepe Köyleri, Ordu, İstanbul	Ordu İli Perşembe İlçesine bağlı Anaç, Saray, Bolatlı ve Ortatepe Köyleri, Ordu İstanbul ayrıca TRT vericisinin olduğu tepe (Ordu İli Perşembe İlçesine bağlı

		köyler ve yerler), İstanbul' (Üniversite, Beyazıt)dur.
Zaman:	1940'lı ve 1950'li yıllar. Bu yıllar M. Çavuşoğlu'nun çocukluk ve gençlik yıllarıdır.	1950'li yıllarıyla başladığı görülür. Ardından Çavuşoğlu'nun kaza geçirip âhirete intikal ettiği yıl olan 1987 ve devamında Durali Yılmaz'ın hikâyesinde geçen anıların hatırasında tekrar belirdiği yıl olan 1994 zaman olarak okuyucunun karşısına çıkar.
Kişiler:	Asıl kişi:Köyüyle bağlarını koparamamış bir çocuk ve devamında bir delikanlı okurun karşısına çıkar.Yardımcı kişiler:Saf çocuk kahramanlar, efsaneler anlatan nineler, erken yaşlarda hayatlarını kaybetmiş ya da gurbette kalmış çocukluk arkadaşları.	Asıl kişiler: Değerli bir can dostunu kaybetmiş bir hüzünlü Üniversite Hocası ve kaybettiği, eski edebiyata meraklı bir bilim adamı olan kâdim dostu. Yardımcı kişiler:Modern çağın insanları, elektronik gözleri olan çağın modern efsâne kahramanları, üniversite öğrencileri.
Tema:	Özlem	Özlem
Konu:	Geçmişle bağları kopan insanların dramı.	Bir dostu kaybetmenin çok acı olduğu.
Anafikir:	İnsanın köklerinden her ne olursa olsun kopmaması gerektiği ve gerçekleşen kopuşların insanı üzebileceği.	Bir dostu kaybetmenin insanı derinden sarstığı ve artık günümüzde insanoğlunun saflığını kaybedip monotonlaştığıdır.
Hikâye Türüt:	Durum Hikâyesi, Anı-Hikâye	Durum Hikâyesi, Anı-Hikâye
Bakış Açısı (Anlatıcı):	Kahraman bakış açılı (ben) anlatıcı	Kahraman bakış açılı (ben) anlatıcı
Dil ve Üslup:	Dili sâde ve anlaşılır olan hikâyede kelimelerin gerçek anlamlarıyla kullanıldığı görülür. Eser, yalın, açık bir üsluba sahiptir.	Dili sâde ve anlaşılır olan hikâyede kelimelerin gerçek anlamlarıyla kullanıldığı görülür. Eser, yalın, açık bir üsluba sahiptir.

5.Sonuç:

Her iki hikâye de barındırdığı özellikler itibariyle Çavuşoğlu'nu okuyucuya tanıtmaktadır. Eserde Çavuşoğlu'nun, hayatının birbirinden keskin çizgilerle ayrılmış güzel çocukluk günleri ve karamsar , umutsuz gençlik yılları görülür. Hayatın her geçen gün bir değişim içinde olduğu eserde sıklıkla vurgulanır.

Değişimin olumlu değil de olumsuz bir şekilde gerçekleşmesi iki hikâye de dikkat çeker.

İnsanoğlunun yaşlandıkça köklerinden kopmaya başlaması her iki hikâyede de çeşitli örneklerle aktarılır. Çavuşoğlu'nun hayatı hiç istemediği halde hep olumsuzluklarla örülür. Bu olumsuzlukların birbirini takip etmesi eserleri daha da karamsar hale sokar. Hüznün hâkim olduğu her iki hikâyede okuyucu Çavuşoğlu'nun yetiştiği çevreyi tanıma imkanını bulur. Hikâyeden yola çıkılarak Çavuşoğlu'nun beslendiği mânevî ortamın sınırlarına ulaşılabilir.

Gürgen-1 ve Gürgen-2'nin incelenmesi neticesinde şu sonuçlara ulaşılabilir:

- a. Hikâyeler, Çavuşoğlu'nun anıları çevresinde gelişir.
- b. Hikâyelerde, manzara tasvirleri ve ruh tahlilleri önemli yer tutar.
- c. Her iki hikâyede de yoğun bir olaylar dizisi bulunmamaktadır. Hikâyeler, durum hikâyesi tarzında kaleme alınmıştır.
- d. Hikâyelerde “gürgen” merkez konumundadır. Hikâyelerdeki tüm öğeler belli bir noktada “gürgen” imgesine bağlanır.
- e. Her iki eserde de “hüzün” önemli bir yer tutar.
- f. “Özlem” duygusu Gürgen-1 ve Gürgen-2'de sıklıkla işlenir. Her iki hikâyede de geçmiş güzel günlere özlem vardır
- g. Hikâyelerde zaman unsurunda geçmişe ara ara dönüşler vardır. Anlatıcı, geri dönüş tekniğini kullanarak okuyuculara anılarını anlatır.
- h. Değişimin olumlu değil de olumsuz bir şekilde gerçekleşmesi iki hikâyede de dikkat çeker.

Sonuç olarak; Gürgen-1 ve Gürgen-2 taşıdığı özellikler itibariyle bizlere Çavuşoğlu'nun bilimadamlığı yanında sanatçı kişiliğini göstermesi ve onun beslendiği kökleri ortaya çıkarması açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- MORAN, Berna (1991), Edebiyat Kuramları ve Elestiri, İstanbul:İletişim Yayınları.
ÇETİŞLİ, İsmail (2004), Metin Tablillerine Giriş II (Hikaye-Roman-Tiyatro), Ankara: Akçağ Yayınları.
ENGİNÜN, İnci (1992), Mukayeseli Edebiyat, İstanbul: Dergah Yayınları.
ÇAVUŞOĞLU, Mehmed , “Gürgen” Yedi İklim, C.9, Sayı: 65, Ağustos, s. 16-17-18, İstanbul, Ağustos 1995.
ÇETİN, Nurullah (2007), Roman Çözümleme Yöntemi, Ankara: Öncü Kitap.
YILMAZ, Durali, “Gürgen-2”, Yedi İklim, C.9, Sayı: 65, s.19-20, İstanbul, Ağustos 1995.